

А.В. Лукановська
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов

СТВОРЕННЯ СИТУАЦІЙ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗІ СТУДЕНТАМИ НЕСПЕЦІАЛЬНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ

У статті звернено увагу на створення ситуацій міжкультурного спілкування на заняттях з англійської мови зі студентами неспеціальних факультетів. У нашій розвідці ми пропонуємо втілення навчальних проблемних комунікативних ситуацій НПКС у рольові ігри, симуляції й ситуативні завдання, кінцевою метою яких є полікультурна компетенція студентів.

Ключові слова: міжкультурне спілкування, заняття з англійської мови, студенти неспеціальних факультетів, симуляції, рольові ігри, ситуативні завдання, навчальні проблемні комунікативні ситуації.

Важливим компонентом у створенні ситуацій міжкультурного спілкування на заняттях є створення навчальних комунікативних ситуацій, метою котрих є моделювання природних. Методисти поділяють навчальні комунікативні ситуації (НКС) на стандартні та нестандартні. Перші розробляються з метою підготувати студентів до задоволення життєвих потреб у стандартних та передбачуваних ситуаціях під час перебування у країні, мова якої вивчається, другі – до неочікуваних та непередбачуваних, коли «доводиться здійснювати непередбачені мовленнєві дії, вирішуючи певні проблеми з представниками англійської культури» [2, 8].

Для виховування у студентів здатності до міжкультурного спілкування треба наділяти НКС на заняттях з іноземної мови певним рівнем проблемності. Ці НКС відносяться до нестандартних та містять проблему. Вони мають назву навчальних проблемних комунікативних ситуацій (НПКС) [2, 8]. Їхньою головною рисою є те, що вони пропонують студентам вирішити певну проблему, а також визначити свої ролі у процесі спілкування. Коли проблема розв'язується представниками різних культурних спільнот, має місце міжкультурне спілкування, що підтримується через діалог культур. Робота зі

створення НПКС проходить у двох основних напрямках: 1) з використанням художніх матеріалів та 2) на основі нехудожніх матеріалів. Цей поділ має за основу класифікацію текстів (друкованих та аудіотекстів), які є основним джерелом отримання та продукування інформації, на художні та нехудожні. Щодо форми роботи, то вона може бути рольовою грою, симуляцією, ситуацією, дискусією, діалогом, критичною статтею, твором-роздумом, розповіддю, інтерв'ю тощо. Головним тут повинно бути спілкування або ж «діалог представників різних культур (наприклад, української та англійської), де кожна з груп формулює своє ставлення щодо розв'язання засобів, що використовуються в мовленні у конкретній ситуації спілкування (як спілкуються)» [1, 10], що значно підвищує ефективність розуміння монологічного та діалогічного мовлення.

Другий напрямок – робота з нехудожніми матеріалами – передбачає використання інформаційно-пізнавальних текстів, аудіо- та відеозаписів, що порушують велику кількість проблемних питань; цей напрямок відрізняється від першого статичністю та більш певним колом порушуваних проблем, дуже часто до дискусії виноситься одна тема, наприклад, відносини між старшим та молодшим поколіннями, вплив технологічного прогресу на побут та світогляд сучасних людей та ін. Також як і в першому напрямку, сюди входить опрацювання друкованого тексту, аудіотексту та відеофільму, які вже, як зазначалося вище, мають нехудожній характер. До роботи з нехудожніми матеріалами можуть залучатися різноманітні види автентичних джерел – статті, анкети, бланки, графічна, відео- та аудіо- реклама, науково-пізнавальні фільми та інтерв'ю – котрі порушують актуальні проблеми сьогодення. Велика увага також повинна приділятися тому, щоб студенти у процесі аудиторної та позааудиторної роботи оволодівали фоновими знаннями, тобто знаннями про країну та її культуру, відомі усім жителям даної країни (на відміну від загальнолюдських та регіональних).

При плануванні та проведенні НПКС доцільно додержуватись принципів діалогу культур, дидактичної доцільності, домінування проблемних

культурознавчих завдань, культурної варіативності та культурної рефлексії задля того, щоб міжкультурне спілкування проходило в руслі взаєморозуміння та толерантності. Тому шлях до полікультурної компетенції лежить через системи вправ – НКС та НПКС – у вигляді рольових ігор, симуляцій та ситуативних завдань у моделі навчальної діяльності зі створення комунікативних ситуацій [4].

Таким чином, беручи до уваги найімовірніші ситуації, предмети та явища, що можуть зустрітися студентам при відвідуванні англомовної країни, вони готуються до цілком передбачуваних ситуацій побутового характеру та до ситуацій, які потребують мовленнєвої імпровізації. Успіх формування навичок міжкультурного спілкування залежить від того, наскільки НПКС наближена до реалій та від раціонального поєднання системи вправ і творчих завдань. Для навчальних цілей ці реалії повинні містити певні проблеми, актуальні як для українських студентів, так і для їхніх англомовних однолітків. Проблема в свою чергу становить основу мовленнєвої ситуації, яка поряд з рольовими іграми та симуляціями є однією з основних НПКС у навчанні міжкультурної комунікації. Є.І. Пассов дає таке визначення ситуації: «ситуація – є така динамічна система взаємовідносин тих, хто спілкується, яка завдяки її відображенню в свідомості породжує особистісну потребу в цілеспрямованій діяльності й живить цю діяльність» [3, 63]. Дж. Хармер зазначає, що ситуації – це «де люди спілкуються, тому що вони знаходяться в тих ситуаціях, або автор описує якусь специфічну інформацію» [5, 57]. Примітним є також те, що ці автори мають дещо відмінний підхід до сутності ситуації, як вправи виконуваної на занятті. Є.І. Пассов розглядає ситуацію як не «просто сукупність обставин, подій, навіть взаємовідносин» [3, 63], а як систему, а також відрізняє її від теми [3, 64], і тому на його думку ситуації типу «Біля каси», «На вокзалі» і т.п. не є правомірними. Дж. Хармер у свою чергу надає ситуації більш широкого значення, і тому у його системі такі ситуації як «В банку» та «На залізничному вокзалі» – цілком прийнятні, і навіть більше того – особливо корисні для практики функціонального мовлення [5, 57].

Не зважаючи на те, що різні методисти по-різному визначають, оцінюють та розглядають ситуації, вони виявляють єдність у погляді на її роль у формуванні комунікативної компетенції студентів, а через останню – і компетенцію в міжкультурному спілкуванні. Головна її роль – це підготувати студентів до підтримки контакту з представниками англомовних народів в різноманітних передбачуваних та непередбачуваних обставинах.

У нашій розвідці ми пропонуємо втілення НПКС у рольові ігри, симуляції й ситуативні завдання, кінцевою метою яких є полікультурна компетенція студентів. У ході роботи над завданнями студенти знайомляться з культурними явищами та традиціями англомовних народів, а також згадують свої власні. Робиться спроба не тільки поглянути на англомовні народи через призму українського менталітету, але й на український через призму світогляду представників англомовної культури. Беручи на себе різні ролі та розігруючи ситуації, студенти натреновуються вміло та коректно спілкуватися у всіляких життєвих та побутових ситуаціях, уміти просити уточнення та давати пояснення при непорозумінні, і в кінцевому результаті – бути компетентними комунікантами міжнародного масштабу.

Вважаємо, що практична застосовність рольових ігор, симуляцій та ситуацій не обмежується якоюсь окремою темою, видом та місцем діяльності. Вона охоплює практично всі сфери життя, які включають в себе можливість та необхідність міжкультурного спілкування, таким чином, будучи практично необмеженою.

In this article attention is paid to creating situations of intercultural communication in English classes with students of non-special faculties. In our exploration , we propose to implement educational problem LPCS communicative situations in role plays, simulations and situational tasks ultimate goal of multicultural competence of students.

Key words: intercultural communication, English classes , students of non-special faculties, simulations, role plays, situational task learning problem communicative situation.

Список використаних джерел

1. Гапонова С.В. Психологічні аспекти побудови підсистеми вправ для формування іншомовної компетенції у переглядовому читанні газетних інформаційних статей / С.В. Гапонова // Іноземні мови. – 2007. – №4. – С. 10-15.
2. Гордєєва А.Й. Як створювати ситуації міжкультурного спілкування на уроці англійської мови / А.Й. Гордєєва // Іноземні мови. – 2008. – № 2. – С. 8-11.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению : пособие для учителей иностр. яз. / Е.И. Пассов. – М. : Просвещение, 1985. – 208 с.
4. Семенчук Ю. Іноземна мова – для реального життя (Моделювання комунікативних ситуацій для формування іноземного мовного ділового спілкування) / Ю. Семенчук // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – №2. – С. 143-152.
5. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / J. Harmer. – London – New York : Longman, 1998. – 296 p.